

WYMIAR SPRAWIEDLIWOŚCI JAKO FORMA EGZEKWOWANIA PRAWA: POSZCZEGÓLNE ZAGADNIENIA TEORETYCZNE

Artykuł analizuje system wymiaru sprawiedliwości jako formę egzekwowania prawa w sposób dynamiczny wdrażając przepisy prawne w konkretnych sytuacjach życiowych. Zbadana została klasyfikacja form egzekwowania prawa, jak również określone zostały atrybuty wymiaru sprawiedliwości jako formy egzekwowania prawa. Wskazane również zostały cechy wymiaru sprawiedliwości, jak np.: wyłączność; kompletności; podejmowanie egzekwowanych decyzji w formie wyroków, uchwał, orzeczeń, decyzji w imieniu państwa; treść systemu wymiaru sprawiedliwości, wcielonego w pewnym kierunku jego funkcjonowania; powszechne obowiązki, pojmowane jako nadrzędność wyroku sądowego w stosunku do decyzji innych organów, urzędników, obywateli, mających prawo do egzekwowania prawa; istnienie formy proceduralnej, w ramach której pełniony jest wymiar sprawiedliwości, jako forma egzekwowania prawa. Autor twierdzi, iż orzeczenie wydane w imieniu państwa, posiada (oprócz ogólnych) cecht dodatkowe. Jednak w odniesieniu do egzekwowania orzeczeń organów państwowych, samorządów lokalnych, stowarzyszeń, organizacji i przedsiębiorstw, ich decyzje nie są i nie mogą mieć takiej specyficznej cechy jak wydanie w imieniu państwa.

Słowa kluczowe: egzekwowanie prawa, forma egzekwowania prawa, wymiar sprawiedliwości, proces prawny, wyłączność, kompletność, wyrok sądowy, powszechne obowiązki.

JUSTICE AS A FORM OF LAW ENFORCEMENT: SOME QUESTIONS IN THE THEORY

The article is devoted to investigation of justice as a form of law-enforcement activity in its dynamics taking into account implementation of contents of legal prescriptions in certain life situations. Classification of forms of law-enforcement activity is investigated, features of justice as a form of law enforcement activity are determined. It is justified that features of justice are represented by exclusiveness; completeness; adoption of law-enforcement decisions in the form of sentences, judgements, resolutions, decisions on behalf of state; contents of justice that is embodied in a certain direction of its functioning; general obligation that means priority of judicial decision in comparison with decision of other bodies, officials, citizens authorized to perform law enforcement activity; presence of procedural form where justice is administered as a type of law enforcement. The author proves that a judgement made on behalf of the state acquires additional features, except for general ones. At the same time, law-enforcement decisions of state bodies, local self-government bodies, public associations, organizations, enterprises, citizens do not have and cannot have such a specific feature and making on behalf of the state.

M. Borysenko
*doktorant katedry
postępowania karnego
oraz kryminalistyki
Akademii Adwokatury
Ukrainy, asystent
Sędziego Wyższego
Specjalistycznego
Sądu Ukrainy
do spraw cywilnych
oraz karnych
(m. Kijów, Ukraina)*

Key words: law enforcement, form of law enforcement, justice, legal process, exclusiveness, completeness, judgement, general obligation.

ПРАВОСУДДЯ ЯК ФОРМА ПРАВОЗАСТОСОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ОКРЕМІ ПИТАННЯ ТЕОРІЇ

Стаття присвячена дослідженню правосуддя як форми правозастосовної діяльності в його динаміці з урахуванням втілення змісту правових приписів у конкретних життєвих ситуаціях. Досліджується класифікація форм правозастосовної діяльності та визначаються ознаки правосуддя як форми правозастосування. Обґрунтовується, що ознаками правосуддя є: виключність; повнота; ухвалення правозастосовних рішень у формі вироків, ухвал, постанов, рішень іменем держави; зміст правосуддя, що утілюється в певному напрямі його функціонування; загальнообов'язковість, що означає пріоритет судового рішення у порівнянні з рішенням інших органів, посадових осіб, громадян, які вправі здійснювати правозастосовну діяльність; наявність процесуальної форми, в якій здійснюється правосуддя як вид правозастосовної діяльності. Автором доводиться, що судові рішення, постановлені іменем держави, набуває додаткових, крім загальних, ознак. Водночас щодо правозастосовних рішень державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, організацій, підприємств, то їхні рішення не мають і не можуть мати такої специфічної ознаки як винесення іменем держави.

Ключові слова: правозастосування, форма правозастосування, правосуддя, юридичний процес, виключність, повнота, судові рішення, загальнообов'язковість.

Постановка наукової проблеми та її значення. Діяльність будь-якого органу щодо правозастосування, особливо у сфері захисту прав громадян, повинна бути чітко регламентована, упорядкована. Така діяльність може мати назву юридичний процес, юридичний регламент, юридична процедура, юридичний порядок, юридична процесуальна форма. Тому теоретично і практично необхідно виокремити значущість юридичної процесуальної форми як спеціальної, притаманної тільки діяльності суду із здійснення ним виключної функції – правосуддя. Водночас така діяльність не існує сама по собі, оскільки має загальне спрямування – застосування норм права з відповідними цілями.

Аналіз останніх досліджень. У науковій літературі досить докладно досліджено питання видової класифікації форм правозастосування. Цьому присвячені роботи таких дослідників як М. М. Вопленко, М. А. Воронова, В. В. Дума, В. В. Комаров, О. В. Петришин, Ю. А. Попова, Є. А. Таликін та інших.

Метою статті є дослідження правосуддя як форми правозастосовної діяльності в його динаміці з урахуванням втілення змісту правових приписів у конкретних життєвих ситуаціях. Завданнями визначені наступні: 1) дослідити класифікацію форм правозастосовної діяльності; 2) визначити ознаки правосуддя як форми правозастосування; 3) виокремити ознаки судового рішення як результату здійснення правосуддя.

Виклад основного матеріалу та обґрунтування отриманих результатів дослідження. Правозастосування основним засобом для досягнення тих цілей, які стоять перед правовою нормою, що підпорядковуються загальним цілям регулювання право-відносин. Так, Ю. А. Попова за цілями правозастосовну діяльність поділяє на три види: 1) діяльність по застосуванню норм права для забезпечення захисту суб'єктивних прав та інтересів – правозахисна діяльність; 2) діяльність по застосуванню норм права,

спрямована на забезпечення охорони суб'єктивних прав та інтересів – правоохоронна діяльність; 3) діяльність по застосуванню норм права, що регулюють ті чи інші правовідносини, – праворегулятивна діяльність. При цьому автор зазначає, що більшість науковців всю правозастосовну діяльність називають юридичним процесом [1, 7-17].

Зауважимо, що у філософській літературних джерелах форма діяльності розглядається як спосіб організації, здійснення процесу чи явища. З огляду на філософське розуміння, окремі фахівці форму діяльності визначають як дозволений чи урегульований правом спосіб діяльності органів управління в конкретній роботі. Цей підхід дає можливість виокремлювати не форму, а спосіб правозастосування. Так, М. М. Вопленко, критикуючи поняття «форма», обстоює позицію щодо вживання терміну «спосіб» правозастосування. На його думку, поняття «спосіб правозастосування» частіше за все вживається для підкреслення галузевої специфіки правозастосовної діяльності: цивільно-правове, кримінально-правове, адміністративно-правове тощо правозастосування. Водночас, коли виникає необхідність застосування норм конституційного, податкового права та норм інших галузей права, цей критерій (галузевий) для відображення внутрішньої своєрідності особливого способу правозастосовної діяльності не діє [2, 28-36].

Вітчизняний дослідник В. В. Дума щодо правильності використання термінів «форма» і «спосіб» доводить, що термін «форма правозастосування» є більш прийнятним, оскільки будь-яка управлінська діяльність взагалі та діяльність конкретного державного органу чи посадової особи зокрема складається з певних форм, кожна з яких відрізняється від інших форм, то вживання першого із зазначених термінів є виправданим [3, 13]. На нашу думку, термін «форма» уособлює об'єктивне вираження зовнішніх меж досліджуваного явища, тому вживання саме його у цьому дослідженні є логічним.

Аналіз теоретичного доробку щодо видового різноманіття форм правозастосовної діяльності дає підстави стверджувати про неоднозначність підходів науковців у питанні їх класифікації. Так, деякі фахівці, виходячи з того, що держава здійснює дві основні функції – організацію виконання приписів правових норм та охорону і захист права від порушення, виокремлюють дві форми правозастосовної діяльності – оперативно-виконавчу та правоохоронну. На думку М. А. Воронової, правозастосовна діяльність поділяється на оперативно-виконавчу, правоохоронну та судову форму – правосуддя. Дослідниця зазначає, що остання форма державної діяльності, яка полягає у розгляді і вирішенні судом віднесених до його компетенції цивільних, кримінальних та інших справ, яка здійснюється виключно загальними та спеціалізованими судами [4, 364-365]. Крім того, В. В. Дума як форми правозастосовної діяльності визначає правосуддя (судову форму), установчорозпорядчу, контрольню-наглядову та правоохоронну [3, 13].

Ми вважаємо, що при обґрунтуванні форм правозастосовної діяльності необхідно мати на увазі, що кожний суб'єкт правозастосування мають визначені специфічні завдання, які обумовлюють і специфіку форм їх вирішення (розв'язання). Всі суб'єкти, наділені правом приймати правозастосовні рішення, у повному обсязі повинні враховувати сукупність форм, які можуть бути використані у процесі правозастосовної діяльності. На наш погляд, такий підхід дозволяє встановити специфічні ознаки такої форми правозастосування як правосуддя, оскільки саме ця форма відіграє у сфері права фундаментальну роль.

Згідно з ч.1 ст. 124 Конституції України здійснення правосуддя виключно судами є аксіомою існування правової держави, що підтверджує монособ'єктність правосуддя, оскільки будь-якими іншими суб'єктами, крім суду, така діяльність здійснюватися не може. Отже, першою ознакою правосуддя як форми правозастосування необхідно визначити

винятковість реалізації норм права судами шляхом розгляду відповідних категорій справ. Саме тому винятковість як характерна риса є своєрідним ключем до розуміння правосуддя у правовій державі.

Поряд із винятковістю у правосудді знаходить утілення і повнота судової влади, яка, як відомо, неможлива без правосуддя. Тому стверджуємо, що повнота є невід'ємною ознакою сучасного правосуддя, яка істотно відрізняється, наприклад, від станового правосуддя. З урахуванням того, що у ст. 1 Конституції України визначено за пріоритет побудову в нашій країні правової держави, то в такій державі правосуддя має бути доступним для всіх, тобто створюються умови, за наявності яких кожен повинен мати рівні можливості щодо використання свого права на судовий захист прав і свобод.

Також необхідно мати на увазі, що рівність всіх перед судом відображається не тільки як теоретичне положення. На нашу думку, це аксіоматичне поняття, яке підтверджене соціально-історичними чинниками, і знаходить закріплення в основних міжнародно-правових документах щодо прав людини, зокрема у ст. 8 Загальної декларації прав людини, ст. 14 Міжнародного пакту про громадянські й політичні права, п. 1 ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. До того ж повнота судової влади знайшла закріплення на конституційному рівні, оскільки у ст. 55 Конституції України проголошено, що право громадян на судовий захист визначено серед основних прав громадянина і це відповідає міжнародно-правовим стандартам. Зазначене конституційне положення має продовження у процесуальному законодавстві. Наприклад згідно із ст. 5 ЦПК України правосуддя у цивільних справах здійснюється на засадах поваги до честі й гідності, рівності перед законом і судом. Таким чином ознаку повноти судової влади (правосуддя) можна визначити як другу, функціональну ознаку, оскільки вона окреслює сферу впливу правосуддя.

Третьою ознакою правосуддя, на наш погляд, є ухвалення правозастосовних рішень у формі вироків, ухвал, постанов, рішень іменем держави. Суттєво, що правозастосовні акти інших державних органів, організацій і установ різних форм власності не можуть прийматися у такий спосіб. Загалом рішення суду є найважливішим актом правосуддя і покликане забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та здійснення проголошеного Основним Законом принципу верховенства права, на що звернув увагу Пленум Верховного Суду України у постанові № 14 «Про судові рішення» від 18 грудня 2009 року [5, 4].

Також необхідно звернути увагу на Висновок № 11 (2008) Консультативної ради європейських суддів (КРЕС) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень. У п. 7 цього документа зазначено, що судові рішення повинно відповідати низці вимог, щодо яких можна визначити деякі загальні принципи незалежно від особливостей окремих судових систем та судової практики в різних країнах. Відправною точкою є те, що метою судового рішення є не тільки вирішення певного спору через надання сторонам юридичної визначеності, але часто також установлення судової практики, яка може попередити виникнення інших спорів та забезпечити суспільну гармонію.

Крім того, термін «судове рішення» у цьому Висновку розуміється як судовий документ, що вирішує конкретну справу або питання і виноситься незалежним та безстороннім судом відповідно до ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та охоплює: 1) рішення, винесені в цивільних, соціальних, кримінальних та більшості адміністративних справ; 2) рішення, винесені судами першої та апеляційної інстанції, або верховними судами, а також конституційними судами; 3) проміжні рішення; 4) остаточні рішення; 5) рішення або накази, винесені судом у складі

колегії суддів або суддею одноособово; 6) рішення з можливістю чи без можливості окремої думки; 7) рішення, винесені професійними або непрофесійними суддями або судами у змішаному складі (echevinage) [6]. Таким чином, що, незважаючи на різноманіття судових рішень і коло вирішуваних ними питань, всі вони (крім проміжних) виносяться іменем держави.

Водночас винесення судом рішення іменем держави доводить і наявність його додаткових ознак. По-перше, рішення, постановлене у такий спосіб, вказує на державну волю, фактичне «освячення» діяльності суду державою. По-друге, таке рішення стверджує, що заінтересована особа одержала державну судову послугу, яка є одним із напрямів діяльності держави – вирішення правових ситуацій шляхом здійснення правосуддя. По-третє, присутня чітка регламентація основних складових судового рішення (вступна, описова, мотивувальна та резолютивна частини). По-четверте, навіть на умови оголошення вступної і резолютивної частин рішення воно однак оформлюється і проголошується іменем держави.

По-п'яте, судові рішення, на відміну від актів інших органів, мають законну силу. Це означає, що рішення суду у конкретній правовій ситуації можливо прирівняти до сили закону. Отже, в законній силі акту правосуддя як форми правозастосування – судового рішення – судова влада утверджується дійсно як самостійна, самодостатня, рівнозначна серед інших складових державної влади. По-шосте, з урахуванням того, що судові рішення – це остаточний результат діяльності відповідного державного органу, воно викладається у відповідній формі, яка, однак, не може суперечити певному процесуальному закону і має інструктивне закріплення (наприклад, Інструкція з діловодства в адміністративних судах). Водночас щодо будь-яких рішень будь-яких державних органів, органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань, організацій, підприємств, громадян, то їхні рішення не мають і не можуть мати такої специфічної ознаки як винесення іменем держави.

Аналіз правосуддя як форми правозастосування та форми реалізації судової влади безумовно потребує визначення предметної ознаки, тобто змісту правосуддя як виду діяльності, що спрямовується і має вплив на певні соціальні об'єкти. Правосуддя – це особливий вид державної діяльності, що здійснюється судом на підставі закону, зміст якої становить розгляд і вирішення судових справ із метою забезпечення гарантованих Конституцією України та законами прав і свобод людини і громадянина, прав та законних інтересів юридичних осіб, інтересів суспільства та держави, а результатом є постановлення правосудного судового рішення, що має загальнообов'язковий характер. Як уже зазначалося, у розумінні теорії права здійснення правосуддя є правозастосовною діяльністю, що ґрунтується на суворому дотриманні закону. У такому випадку вирішення відповідного спору з порушенням закону чи постановлення неправосудного рішення не можна назвати правосуддям.

Зміст судової влади, на відміну від законодавчої та виконавчої, полягає у визначенні виду й обсягу суб'єктивних прав і юридичних обов'язків суб'єктів права. Ці права й обов'язки встановлюються на основі правозастосування судом та з урахуванням відповідних фактичних обставин. Отже, реалізація судової влади завжди пов'язана з розглядом конкретної юридичної справи. Як зауважує професор В. В. Комаров, предметна ознака правосуддя визначається потребами забезпечення реалізації прав усіх і кожного, а правосудна форма захисту прав громадян – розглядом і вирішенням юридичної справи, а не адміністративними вельніями, що ставить громадянина в рівне становище не тільки з іншими громадянами, а й з державною владою, державою [7, 120-155].

Ми вважаємо, що саме з цих причин судова влада природно є фактором обмеження втручання будь-кого у правовий статус громадянина і в системі розподілу влади є тією протиположністю, яка забезпечує невід'ємні й недоторканні права особи. Ця закономірність становить зміст і правосуддя у правовій державі як інституту охорони прав і свобод особи та форми правозастосування. При цьому правосуддя являє собою єдину форму, своєрідний шабелі забезпечення законності та справедливості у стосунках з участю громадян. Таким чином четверта ознака правосуддя – зміст – утілюється у певному напрямі його функціонування, яке сприяє шляхом розгляду і вирішення конкретних юридичних справ судовому захисту прав і свобод людини і громадянина в суспільстві, реалізації принципів верховенства права та законності в державі.

Як самостійна, п'ята ознака правосуддя, яка відрізняє його від інших правозастосування, виокремлюється загальнообов'язковість. На наш погляд, наявність такої ознаки означає пріоритет судового рішення у порівнянні з рішенням інших органів, посадових осіб, громадян, які вправі здійснювати правозастосовну діяльність. Це відображено у п. 9 ч. 3 ст. 129 Конституції України та знаходить продовження у процесуальних нормах. Невиконання судового рішення є підставою для настання відповідальності, встановленої законом.

Наостанок є потреба визначити ще одну ознаку правосуддя – наявність процесуальної форми, в якій здійснюється такий вид правозастосовної діяльності. Розгляд справ у суді і прийняття правозастосовних рішень здійснюється в процесуальних формах, які чітко установлені законодавством для конкретних видів юридичних справ. Загалом процесуальна форма визначається як система однорідних юридичних засобів, дій та операцій, визначених у процесуальному законодавстві і пропонувані учасникам юридичної діяльності для вирішення всіх питань, що виникають в юридичному процесі [8, 401-402]. Щодо її структури, то як наукова конструкція процесуальна форма розкриває структурно-технологічну характеристику правової форми діяльності, оскільки являє собою систему передбачених процесуальним правом юридичних засобів, дій, операцій, за допомогою яких підлягають врегулюванню всі питання в юридичному процесі. Основним елементом процесуальної форми є процесуальне провадження.

Водночас, на нашу думку, процесуальна форма – це не тільки визначений законом порядок процесу, а й реалізація цього порядку в конкретній діяльності, зокрема під час здійснення правосуддя чи провадження слідчих дій. Дотримання процесуальної форми органом розслідування, судом є проявом їх високої професійно-правової культури. На ці аспекти звернув увагу і Конституційний Суд України у рішенні від 30 січня 2003 р. № 3-рп/2003 у справі про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора, де зазначив, що правосуддя за своєю суттю визнається таким лише за умови, що воно відповідає вимогам справедливості та забезпечує ефективне поновлення у правах. Орган конституційної юрисдикції зауважив, що право на судовий захист є одним із конституційних прав. З огляду на це, він дійшов висновку, що положення ч. 6 ст. 234, ч. 3 ст. 236 КПК України, які унеможливають розгляд судом на стадії досудового слідства скарг на постанови слідчого та прокурора про порушення кримінальної справи щодо певної особи, обмежуючи право людини на судовий захист, закріплене у ч. 3 ст. 8, ч.ч. 1 і 2 ст. 55 Конституції України, порушують вимоги ст.ст. 3, 21, ч. 2 ст. 22, ч. 1 ст. 64 Конституції України, тобто є неконституційними [9, 24].

На наш погляд, саме зазначений аспект рішення Конституційного Суду України є знаковим, оскільки підкреслює значущість для реалізації права на судовий захист процедур судочинства, тобто процесуальних правил і порядку розгляду судових справ –

процесуальної форми. І тому саме факти порушення або неправильного застосування норм процесуального права можуть бути підставою для скасування рішення у справі або підставою для визнання неконституційності певних обмежень у реалізації права на судовий захист, передбачених процесуальним законодавством.

На практиці розмежування процесуальної форми передбачено видами судочинства і визначено відповідними процесуальними законами, в яких чітко встановлюється коло учасників процесу, окреслюються і розподіляються функції між ними та зазначаються способи виконання цих функцій. Крім того, важливо, що процесуальна форма виключає будь-яку аналогію, а її недотримання є підставою для скасування раніше прийнятого рішення.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином правосуддя як форма правозастосовної діяльності – це динамічне явище, оскільки правові приписи втілюються в життя не заради механічного перенесення їх змісту на конкретні ситуації, а цієї форми правозастосування, особливо у колізійних випадках. Судова влада, яка нерозривно пов'язана із правосуддям і фактично забезпечує його здійснення, за таких умов позиціонується у суспільстві як провідник і захисник правової держави, в якій у повному обсязі можливим є визнання і дія верховенства права та чітке дотримання положень Конституції і законів.

Література:

1. Попова Ю. А. Теория процессуальных (судопроизводственных) форм реализации судебной властью функций правосудия (ретроспективный анализ) / Ю. А. Попова. – Вестник гражданского процесса. – 2012. – № 2. – С. 7-17.
2. Вопленко Н. Н. Способы правоприменения: понятие и основные черты / Н. Н. Вопленко // Вестник Волгоградского государственного университета. – 2008. – Серия 5. – Вып. 10. – С. 28-36.
3. Дума В. В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Володимир Васильович Дума. – Київ ; Київський національний університет внутрішніх справ. – 2010. – 24 с.
4. Загальна теорія держави і права: / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
5. Постанова № 14 Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі»: за станом на 18 груд. 2009 р. / Верховний Суд України. – Офіц. вид. – Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 1. – С. 4.
6. Висновок № 11 (2008) Консультативної Ради Європейських суддів (КРЄС) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень / Консультативна Рада європейських суддів. – Страсбург, 18 груд. 2008 р. КРЄС(2008). – Режим пошуку: <http://www.judges.org.ua/d14.htm>
7. Лекція професора В. Комарова: Вступ до курсу «Цивільний процес» / В. В. Комаров // Право України. – 2011. – № 10. – С. 120-155.
8. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2011. – 584 с.
9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236

Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) : за станом на 30 січ. 2003 р. / Конституційний Суд України. – Офіц. вид. – Вісник Конституційного Суду України. – 2003. – № 1. – С. 24.

JUSTICE AS A FORM OF LAW ENFORCEMENT: SOME QUESTIONS IN THE THEORY

M. BORISENKO

Statement of research problem and its significance. Activities of any authority regarding enforcement, especially in the sphere of protection of the rights of citizens, must be clearly regulated, orderly. Such activities may have the name of the legal process, legal procedures, legal procedure, legal procedure, legal procedural form. Therefore, theoretically and practically, you need to highlight the importance of legal procedural form as a special, unique activities of the court in the exercise of the exclusive functions of justice. At the same time, this activity does not exist in itself, because it has a General direction - the application of law to relevant targets.

Analysis of recent research. In the scientific literature in detail investigated the issues of species classification of the forms of law enforcement. This is dedicated to the works of such researchers as M. M. Vopenka, M. A. Voronov, B. C. Duma, in. A. Komarov, A. C. Petrushin, Y. A. Popov, E. A. Talin and others.

The aim of the article is the study of justice as a form of enforcement activities in its dynamics with regard to the embodiment of the content of legal requirements in specific situations. Goals are the following: 1) to investigate the classification of the forms of law enforcement; 2) to determine the signs of justice as a form of enforcement; 3) to identify features of judicial decisions as of the administration of justice.

The presentation of the main material and rationale of the study results. Enforcement is the primary tool for achieving the goals that are set before law, are subject to the General purposes of the regulation of legal relations. So, Yu A. Popov purposes of enforcement activity is divided into three types: 1) the activities on the application of the law to ensure the protection of subjective rights and interests - human rights activities; 2) activities to applicable law, aimed at ensuring the protection of subjective rights and interests of law enforcement activities; 3) activities on the application of rules of law governing specific relationship, preregulation activities. The author notes that the majority of scientists all law enforcement known as legal process [1, 7-17].

Note that in the philosophical literature form of activity is seen as a way of organization, process or phenomenon. Given the philosophical understanding of individuals activity is defined as authorized or regulated by law method of governing bodies in concrete work. This approach allows to identify the form and method of enforcement. So, M. M. Vopenka, criticizing the notion of "form" and advocated the position regarding the use of the term "method" of law enforcement. In his opinion, the concept of "mode of enforcement is most often used to underscore the industry specifics enforcement: civil law, criminal law, administrative law etc enforcement. At the same time, when the necessity of constitutional norms, tax law and other branches of law, this criterion (branch) to display the internal identity of the particular method of enforcement activities is not valid [2, C. 28-36].

Russian researcher Vladimir Duma concerning the correct use of the terms "form" and "the way" proves that the term "enforcement" is more acceptable, because any management activities in General and the specific activities of the state body or official in particular consists of certain forms, each of which differs from other forms, the first use of these terms is justified [3, 13]. In

our opinion, the term "form" represents the objective expression of the external borders of the researched phenomenon, so use it in this study is logical.

The analysis of the theoretical heritage in relation to the species diversity of the forms of law enforcement gives grounds to assert ambiguity attitudes of scientists in the question of their classification. So, some experts, on the basis that the state carries out two main functions - the implementation of the requirements of the law and the protection and defense of the rights from infringement, there are two types of enforcement activities - operational Executive and law enforcement. According to M. A. Voronova, law enforcement is divided into operational Executive, law enforcement and judicial application of justice. The researcher notes that the latter form of state activity, which consists in the consideration and resolution by the court referred to its competence of civil, criminal and other cases, which is extremely General and specialized vessels [4, S. 364-365]. In addition, centuries Duma as a form of law enforcement determines justice (legal form), statutory, administrative, Supervisory and law enforcement [3, 13].

We believe in the justification forms of enforcement activities should be borne in mind that every subject of law enforcement have some specific tasks and determine the specific forms of their decisions (decisions). All subjects have the right to take enforcement decisions, in full must consider the totality of forms that can be used in the process of enforcement activities. In our opinion, this approach allows us to identify the specific characteristics of this form of enforcement as justice, because this form plays in the field of law, a fundamental role.

According to h 1 tbsp. 124 of the Constitution of Ukraine, the administration of justice exclusively by the courts is the axiom of the existence of a legal state, which confirms monosub ctsti justice, as any other subjects, but judgment, such activities cannot be carried out. So, the first sign of justice as a form of enforcement is necessary to determine the uniqueness of the implementation of the law courts by reviewing the relevant categories of cases. That is why exclusivity as a characteristic feature is a kind of key to understanding justice in a legal state.

Along with the exclusivity of justice is embodied and judicial power, which, as we know, is impossible without justice. Therefore, argue that completeness is an essential feature of modern justice, which is significantly different, for example, from the class justice. Considering the fact that in 1 tbsp. of the Constitution of Ukraine stipulates the priority of the build in our country a legal state, then the state justice must be accessible to all, i.e. the conditions under which each should have equal opportunities to use their right to judicial protection of rights and freedoms.

Also keep in mind that the equality of all before the court is recognised not only as a theoretical position. In our opinion, it is an axiomatic concept, which is confirmed by socio-historical factors, and is enshrined in the main international legal instruments on human rights, in particular in Art. 8 of the universal Declaration of human rights, art 14 of the International Covenant on civil and political rights, paragraph 1 item 6 of the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms. In addition, the judicial power was shaped at the constitutional level, as in Art. 55 of the Constitution declared that the right of citizens to judicial protection is defined among the basic rights of the citizen and it meets international legal standards. Specified constitutional provision is continued in the procedural legislation. For example, according to Art. 5 GCA justice in civil cases is based on the principles of respect for honor and dignity, equality before the law and court. Thus the sign of the fullness of the judiciary (justice) can be defined as the second functional lines, because it defines a sphere of influence justice.

The third sign of justice, in our opinion, is the adoption of enforcement decisions in the form of sentences, definitions, regulations, decisions by the name of the state. It is essential that law enforcement acts of other state bodies, organizations and institutions of various forms of

ownership cannot be accepted in this way. In General, the court's decision is the most important act of justice and is designed to ensure the protection guaranteed by the Constitution of Ukraine, the rights and freedoms of man and implementation proclaimed the Fundamental Law of the rule of law, which drew the attention of the Plenum of the Supreme Court of Ukraine resolution No. 14 "On judicial decision" dated December 18, 2009 [5, 4].

You also need to pay attention to Finding # 11 (2008) of the Consultative Council of European judges (CRS) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe regarding the quality of judicial decisions. In paragraph 7 of this document indicated that the judicial decision must meet certain requirements in respect of which it is possible to identify some General principles regardless of the characteristics of a separate judicial systems and judicial practice in different countries. The starting point is that the purpose of judicial decisions are not only resolve a particular dispute by providing legal certainty, but often also the establishment of judicial practice, which can prevent other disputes and to ensure social harmony.

In addition, the term "judgment" in this text is understood as a legal document, decides a particular case or the question and made an independent and impartial Tribunal in accordance with Art. 6 of the Convention for the protection of human rights and fundamental freedoms and covers: 1) the decisions rendered in civil, social, criminal, and administrative cases; 2) decisions by the courts of first instance and appellate or Supreme courts and constitutional courts; 3) interim decision; 4) the final decision; 5) decisions or orders made by the court as part of the panel of judges or a single judge; (6) with the possibility or no possibility of individual thought; 7) decisions made professional or non-professional judges or courts in mixed composition (echevinage) [6]. Thus, despite the diversity of judicial decisions and the tasks of their questions, they all (except intermediate) submitted the name of the state.

At the same time, the court's decision, the state argues, and the presence of additional signs. First, the decision Postanovlenie in such a way that indicates the state will, the actual consecration of the court's activities by the state. Secondly, this decision affirms that the person concerned has received the state judicial service, which is one of the activities of the state - legal situations through the implementation of justice. Thirdly, there is a clear regulation of the main components of judicial decisions (introductory, descriptive, reasoning and operative part). Fourth, even on the condition of the announcement of the introductory and resolution parts of the decision, but it is made and proclaimed the name of the state.

Fifthly, judicial decisions, in contrast to the acts of other bodies, have legal force. This means that the decision of the court in a particular legal situation may be compared to the power law. So, in force of the act of justice as a form of enforcement - judicial decisions - judicial power is really approved as an independent, self-sufficient and equivalent to other components of state power. Sixth, given the fact that the court decision is the final result of the activities of the relevant public authority, it is stated in the appropriate form, which, however, cannot conflict with certain procedural law and has nstructive fixing (for example, the statement in proceedings before administrative courts). At the same time in respect of any decision of any state bodies, bodies of local self-government, public associations, organizations, enterprises, citizens, their solutions do not have and can not have such a specific characteristic as the imposition of the name of the state.

The analysis of justice as a form of law enforcement and forms of realization of the judiciary requires definitions of subject characteristics, i.e., the content of justice as activity directed and has an impact on certain social objects. Justice is a special kind of state activity undertaken by the court on the basis of the law, the content of which is the consideration and resolution of the court cases to ensure guaranteed by the Constitution of Ukraine and laws of the rights and freedoms of man and citizen, the rights and legitimate interests of legal entities,

interests of society and state, and the result is the separation of the judicial court decision is binding. As already noted, in understanding the theory of law of justice is enforcing the law based on strict observance of the law. In this case, the decision of the relevant dispute in violation of the law or a miscarriage of justice cannot be called justice.

The content of the judiciary, unlike the legislative and Executive, is the identification of the type and amount of subjective rights and legal duties of subjects of law. These rights and responsibilities are established on the basis of the enforcement of the court and taking into account the relevant factual circumstances. Therefore, the implementation of the judiciary is always connected with the consideration of the specific legal case. As noted by Professor C. C. Mosquitoes, the subject-matter of justice is determined by the needs to ensure implementation of the rights of all and of each, and just form of protection of citizens ' rights - the review and resolution of legal cases, not an administrative command that puts the citizen in the same position not only with other citizens, but also with the state authorities, state [7, 120-155].

We believe that for these reasons the judicial power of course is a factor limiting the interference of someone in the legal status of the citizen and the system of distribution of power is the counterweight that provides the inalienable and inviolable rights of the individual. This pattern is the content and justice in the legal state as an institution of protection of rights and freedoms and forms of law enforcement. While justice is a single form, a kind of stage to ensure the legality and fairness in dealing with citizen participation. Thus the fourth sign of justice the content is embodied in a particular direction of its operation, which contributes by addressing and resolving specific legal Affairs judicial protection of the rights and freedoms of man and citizen in the society, implementation of the principles of the rule of law and legality in the state.

As an independent, the fifth sign of justice, which distinguishes it from other law enforcement, allocated observational. In our opinion, the presence of such a sign indicates the priority of the judicial decision in comparison with the decision of other bodies, officials, citizens who have the right to carry out enforcement activities. This is reflected in paragraph 9 o'clock 3 tbsp. 129 of the Constitution of Ukraine and is continued in the procedural rules. Failure to comply with judicial decisions is the basis for liability established by law.

Finally, there is a need to define another sign of justice - procedural form in which this type of enforcement activities. Consideration of cases in court and making enforcement decisions is carried out in the procedural forms, which are clearly established by law for specific types of legal Affairs. In General, procedural form is defined as a system of homogeneous legal means, actions and operations defined in the procedural legislation and provide members with legal action to resolve all issues arising in the legal process [8, S. 401-402]. By its structure, how scientific design procedure form reveals structural and technological characteristics of the legal form of activity, as it is a system prescribed by the procedural law legal tools, procedures, operations, which are subject to settlement of all issues in the legal process. The main element procedure is procedure.

However, in our opinion, the procedural form is not only defined by the law of the process, but the implementation of this procedure in a particular activity, in particular during the implementation of justice or investigation. The procedural form of the investigative body, court is a manifestation of their high professional legal culture. These aspects have been noticed by the constitutional Court in a decision dated January 30, 2003, № 3-RP/2003 in the case concerning the review by the court of certain decisions of the investigator and Prosecutor, noted that justice is inherently considered to be valid only provided that it meets the requirements of justice and to ensure the effective restoration of rights. The body of constitutional jurisdiction noted that the right to judicial protection is one of the constitutional rights. With this in mind, he came to the

conclusion that the provisions including 6 senior 234, including 3 tbsp. 236 of the criminal procedure code of Ukraine, which make it impossible for consideration by the court at the stage of pre-trial investigation of complaints against decisions of the public Prosecutor to initiate criminal proceedings in relation to a particular entity, limiting a person's right to judicial protection, enshrined in hours 3 tbsp. 8, o'clock 1 o'clock and 2 tbsp. 55 of the Constitution, violate the requirements Art. Art. 3, 21, including 2 tbsp. 22, including 1 item 64 of the Constitution, it is unconstitutional [9, 24].

In our opinion, it is this aspect of the decision of the constitutional Court of Ukraine is important, because it emphasizes the importance for the realization of the right to judicial protection procedures legal proceedings, that is, procedural rules and procedures of litigation and procedural forms. And therefore, violation or incorrect application of the norms of procedural law may be grounds for cancellation of the decision on the case or the basis for the recognition of the unconstitutionality of certain limitations in the realization of the right to judicial protection stipulated by the procedural legislation.

In practice, the distinction between procedural form provided by the types of proceedings and identified the relevant procedural laws, which clearly establishes the circle of participants of the process are defined and the allocation of functions between them, and specify how to perform these functions. In addition, it is important that procedural form excludes any analogy, and its failure to comply is grounds for cancellation of the previous decision.

Conclusions and prospects for further research. Thus justice as a form of law enforcement is a dynamic phenomenon, because legal requirements are implemented not for the mechanical transfer of their contents to specific situations, but this form of enforcement, especially in conflict situations. The judiciary, which is inextricably linked with justice and actually provides its implementation, under such conditions, is positioned in the society as the guide and protector of the legal state, which fully recognized and the action of the rule of law and adherence to the provisions of the Constitution and laws.

References:

1. Попова Ю. А. Теория процессуальных (судопроизводственных) форм реализации судебной властью функций правосудия (ретроспективный анализ) / Ю. А. Попова. – Вестник гражданского процесса. – 2012. – № 2. – С. 7-17.
2. Вопленко Н. Н. Способы правоприменения: понятие и основные черты /Н. Н. Вопленко // Вестник Волгоградского государственного университета. – 2008. – Серия 5. – Вып. 10. – С. 28-36.
3. Дума В. В. Правозастосовча діяльність та форми її здійснення : автореф. дис... канд. юрид. наук : 12.00.01 / Володимир Васильович Дума. – Київ ; Київський національний університет внутрішніх справ. – 2010. – 24 с.
4. Загальна теорія держави і права: / М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л. Богачова та ін.; За ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина. – Харків: Право, 2002. – 432 с.
5. Постанова № 14 Пленуму Верховного Суду України «Про судові рішення у цивільній справі» : за станом на 18 груд. 2009 р. / Верховний Суд України. – Офіц. вид. – Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 1. – С. 4.
6. Висновок № 11 (2008) Консультативної Ради Європейських суддів (КРЄС) до уваги Комітету Міністрів Ради Європи щодо якості судових рішень / Консультативна Рада європейських суддів. – Страсбург, 18 груд. 2008 р. КРЄС(2008). – Режим пошуку: <http://www.judges.org.ua/d14.htm>

7. Лекція професора В. Комарова: Вступ до курсу «Цивільний процес» /В. В. Комаров // Право України. – 2011. – № 10. – С. 120-155.

8. Загальна теорія держави і права: [Підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів] / М. В. Цвік, О. В. Петришин, Л. В. Авраменко та ін.; За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М. В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О. В. Петришина. – Харків: Право, 2011. – 584 с.

9. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень частини третьої статті 120, частини шостої статті 234, частини третьої статті 236 Кримінально-процесуального кодексу України (справа про розгляд судом окремих постанов слідчого і прокурора) : за станом на 30 січ. 2003 р. / Конституційний Суд України. – Офіц. вид. – Вісник Конституційного Суду України. – 2003. – № 1. – С. 24.